

Talousennuste vuosille 2009–2010

Suomen talous jyrkkään taantumaan

Palkansaajien tutkimuslaitoksen talousennusteen mukaan Suomi vajoaa jyrkästi taantumaan. Kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna 3,7 prosenttia ja ensi vuonnakin vajaan prosentin. Suurin yksittäinen syy tuotannon laskuun on viennin määrän väheneminen liki 10 prosentilla tänä vuonna, mutta myös yksityisten investointien noin 10 prosentin putoaminen on merkittävä. Ensi vuonna vienti ja investoinnit supistuvat edelleen jonkin verran. Yksityinen kulutus polkee lähes paikallaan, ja hallituksen elvytystoimet jäävät tehottomiksi. Tänä vuonna työttömyysaste nousee 7,4 prosenttiin ja ensi vuonna jo 8,8 prosenttiin. Työllisyys heikkenee kahdessa vuodessa 100 000 hengellä. Kuluttajainflaatio hidastuu selvästi, noin 1,4 prosentin tasolle.

Kansainvälisen talouden näkymät synkät – euroalueen tuotanto supistuu kolme prosenttia

Maailmantalouden kasvu on hidastunut luottokriisin syvenemisen myötä odottamattoman paljon. Taluskriisi koetee erityisesti Suomen naapurimaita. Euroalueen kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna 3 prosenttia ja alueen työllisyys alkaa heikentyä. Taantumasta on tulossa verraten pitkä, ja euroalueen tuotanto supistuu ensi vuonnakin noin prosentin. Tämä vuonna kuluttajahinnat nousevat vain 0,8 prosenttia, ja ensi vuonna euroalueen inflaatioksi ennustetaan 1,2 prosenttia. Euroalueen taantumasta tulisi vieläkin syvempi, jolleivät hallitukset keventäisi finanssipolitiikkaa.

USA:n talousvaikeudet hellittävät hitaasti

USA:n kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna noin kolme prosenttia ja ensi vuonna vielä 1,5 prosenttia. USA elpyy Eurooppaa hitaammin ennen muuta kotitalouksien rahoitusaseman jyrkän heikkenemisen takia. Rahapolitiikan jyrkkä kevennys ja pankkien ja muiden rahoituslaitosten mittava pelastuspaketti ehkäisevät kriisin laajentumista ja rauhoittavat rahamarkkinoita. Uuden presidentin ajama mittava 825 miljardin dollarin elvytyspaketti painottuu menolisäykseen. Tämän mittaluokan elvytys auttaa pääsemään yli tästä kriisistä, mutta toisaalta se rajoittaa talouskasvua tulevina vuosina, kun julkista taloutta joudutaan tasapainottamaan.

Kriisi heijastui Venäjälle ja Aasiaankin

Venäjän kokonaistuotannon kasvuvauhti putoaa viime vuoden lähes 7 prosentista tänä ja ensi vuonna nollan tuntumaan. Kiinan talouskasvu hidastuu viime vuosien yli kymmenestä prosentista viiden prosentin tienoille. Kiinassakin talouskasvua pyritään vahvistamaan mittavilla

finanssipolitiikan toimilla, joiden uskotaan alkavan vaikuttaa vasta tämän vuoden jälkipuoliskolla. Myös muissa Aasian maissa talouskasvu hidastuu ja eniten Japanissa, jonka kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna 3,5 prosenttia ja ensi vuonnakin 1,5 prosenttia.

Vientimarkkinat romahtivat

Suomen viennin määrä jää tänä vuonna lähes 10 % viimevuotista pienemmäksi. Viennin vaikeudet jatkuvat vielä ensi vuonna. Varsinkin koneiden ja laitteiden sekä laivojen pienentyvän tilauskannan hidas purkaminen tuntuu ensi vuonna ja vienti supistuu vielä kaksi prosenttia, vaikka talousnäkymien jonkinasteinen kirkastuminen voi jo elvyttää esimerkiksi elektroniikka- ja metsäteollisuuden tuotteiden sekä rauta- ja teräsvalmisteiden vientiä. Tuonnin määrä pienenee tänä vuonna 6 prosenttia ja jää ensi vuonna tämän vuoden tasolle. Globaalin taluskriisin odotetaan hellittävän ensi vuonna, mikä nostaa nopeasti raaka-aineiden maailmanmarkkinahintoja niin, että Suomenkin tuontihinnat nousevat runsaat kaksi prosenttia. Tänä vuonna vientihinnat laskevat mutta selvästi tuontihintoja vähemmän.

Työttömyys nousee tänä ja ensi vuonna

Työllisyys heikkenee 2009–2010 noin kahden prosentin vuosivauhtia, yhteensä noin 100 000:lla. Vastaavasti työllisyysaste laskee 70,7 prosentista 68 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä. Myös työikäisten työvoimaosuus alkaa taantua heikkenevien näkymien myötä, ja työttömiä poistuu työvoimasta lopetettuaan aktiivisen työnhaun. Väestönkasvu lisää vielä vuonna 2009 15–64-vuotiaan väestön määrää, mutta vuonna 2010 määrä kääntyy laskuun, mikä osaltaan myötävaikuttaa työvoiman vähentymiseen, joka hillitsee työttömyysasteen nousua. Työttömyysaste nousee vuonna 2009 7,4 prosenttiin ja vuonna 2010 8,8 prosenttiin.

Investoinnit ja teollisuus laskuun

Talousohjelmien synkeneminen on muuttanut investointitodotuksia merkittävästi. Yksityisten investointien ennustetaan vähenevän tänä vuonna noin 10 %. Rakentamisen täydellisen romahduksen estää korjausrakentaminen, jonka odotetaan lisääntyvän edelleen kuluvana vuonna. Kone- ja laiteinvestoinnit notkahtavat tämä vuonna selvästi. Rakentamisen alamäki ei taitu nopeasti, ja yksityisten investointien ennustetaan vähenevän myös ensi vuonna 3 prosenttia kuluvan vuoden tasosta. Rakentamisen väheneminen kuitenkin pysähtyy vuoden 2010 jälkipuoliskolla, kun talouskriisi alkaa jo hellittää. Myös matalan korkotason myönteiset vaikutukset alkavat tuntua. Vientimarkkinoiden heikkeneminen vaikuttaa teollisuuteen kautta linjan, myös ensi vuonna. Palvelusektori selviää kuluvasta vuodesta pienemmillä kolhuilla, joskin senkin kehitys kääntyy negatiiviseksi vuoden loppua kohden työttömyyden lisääntyessä.

Palkkakehitys hidastuu ja työllisyys kääntää palkkasumman laskuun

Tämänhetkessä taloustilanteessa palkkauksen joustavat osat kuten tulospalkkiot jäävät vähäisiksi. Pääosin viimevuotisten korotusten perintönä ansiotasoindeksi nousee tänä vuonna 3,5 prosenttia, josta sopimuspalkkaindeksin osuus on 2,9 prosenttiyksikköä. Vuonna 2010 ennakoimme ansiotason nousevan 2,5 prosenttia. Tehtyjen työtuntien määrä supistuu nopeammin kuin työllisyys, ja kun myös keskituntiansiot kasvavat hitaammin kuin ansiotaso, palkkasumma kasvaa vielä tänä vuonna, 0,6 prosenttia, mutta ensi vuonna se pienenee 0,1 prosenttia. Palkansaajien ostovoimaa tuetaan tänä vuonna tuntuvin veronkevennyksin, mutta työllisyyden heikkeneminen vaikuttaa tätä enemmän kotitalouksien tulokehitykseen.

Kysynnän ja tarjonnan tase

	2008e	2008e	2009e	2010e
	Mrd. €	Määrän muutos (%)		
Bruttokansantuote	187,8	1,7	-3,7	-0,7
Tuonti	75,9	0,2	-6,0	0,0
Kokonaistarjonta	263,6	1,3	-4,3	-0,5
Vienti	83,1	-0,6	-9,5	-1,3
Kulutus	136,4	2,3	0,0	0,6
yksityinen	95,7	2,6	-0,2	0,1
julkisen	40,8	1,5	0,6	1,8
Investoinnit	38,8	2,5	-8,3	-2,5
yksityiset	33,8	2,6	-10,3	-3,0
julkiset	5,0	1,5	5,2	0,2
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero)	5,3	0,0	-6,8	0,0
Kokonaiskysyntä	263,6	1,3	-4,3	-0,5

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Kansainvälinen talous

Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)	2008e	2009e	2010e
Yhdysvallat	1,2	-3,0	-1,5
Euro-13	1,0	-3,0	-0,9
Saksa	1,4	-3,0	-0,6
Ranska	1,0	-3,0	-1,0
Italia	-0,5	-3,3	-1,2
EU27	1,1	-2,8	-0,8
Ruotsi	0,5	-3,5	-1,3
Iso-Britannia	0,8	-3,2	-1,0
Japani	0,1	-3,5	-1,0
Venäjä	6,8	0,0	0,0
Kiina	9,5	5,0	4,0

Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos

Kotitalouksien kulutuksen kasvu ja velkaantuminen pysähtyvät

Taantumassa kotitaloudet lykkäävät hankintojaan ja jopa tinkivät jokapäiväisistä menoistaan. Kestokulutushyödykkeiden ja erityisesti autojen myyntinäkömäärät ovat heikot. Öljyn ja asumisen hinnat sekä asuntolainojen korkokehitys hidastavat inflaatiota, mutta vaikka se putoaa puolentoista prosentin tasolle ja lainakorot laskevat, koko yksityinen kulutus supistuu 0,2 prosenttia vuonna 2009. Vuonna 2010 yksityinen kulutus voi kääntyä hitaaseen kasvuun samalla, kun kotitalouksien säästäminen on saatu tasapainoon.

Julkinen talous reilusti alijäämäiseksi

Taantumassa vaikutukset ja veronkevennykset supistavat valtion tuloja tänä vuonna voimakkaasti. Myös kuntien saamat verotulot supistuvat kuluvana vuonna, mutta ne kääntyvät lievään nousuun ensi vuonna. Kuntien saamat valtionosuudet kasvavat kuluvana vuonna runsaat seitsemän prosenttia, mutta ilman uusia päätöksiä niiden nousuvauhti uhkaa jäädä puoleen tästä vuonna 2010. Työnantajan kansaneläkemaksun merkittävästi noin miljardin euron menetys maksukertymässä oletetaan katettavan valtion velkarahoitteisena tulonsiirtona Kelalle. Työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen tulot supistuvat heikon talouskehityksen mukana muutaman prosentin niin tänä kuin ensi vuonna. Julkisten menojen ei odoteta kokonaisuutena kohoavan merkittävästi ennustejakson aikana, joskin työttömyyden kasvu johtaa eräiden tulonsiirtojen huomattavaan lisääntymiseen.

Veroaste alenee 2,3 prosenttiyksikköä vuonna 2009 ja vielä vähän lisää vuonna 2010. Julkisyhteisöjen yhteen laskettu rahoituslijäämä kääntyy negatiiviseksi tänä vuonna, ja ensi vuonna alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen ylittää jo vakaus- ja kasvusopimuksen kolmen prosentin rajan. Taustalla on ennen muuta valtiontalouden kääntymisen jyrkästi alijäämäiseksi (jo noin 8 miljardia euroa ensi vuonna), mutta myös työeläke-

Ennusteen keskeisiä lukuja

	2008e	2009e	2010e
Työttömyysaste (%)	6,4	7,4	8,8
Työttömät (1 000)	174	197	234
Työlliset (1 000)	2531	2480	2431
Työllisyysaste (%)	70,7	69,2	68,0
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	4,1	1,4	1,6
Ansiotaso, ansiotasoindeksi (%)	5,2	3,5	2,5
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalityöt (%)	4,1	1,1	0,4
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. €)	5,3	4,3	2,8
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. €)	6,3	5,0	3,1
Valtiontalouden rahoitusylijäämä			
mrd. €	3,1	-4,5	-8,0
% bkt:sta	1,7	-2,4	-4,4
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä			
mrd. €	9,8	-1,8	-7,4
% bkt:sta	5,2	-1,0	-4,0
Velkaantumistaso (Emu-velka)			
% bkt:sta	32,2	37,5	45,8
Veroaste, %	43,5	41,2	40,8
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	4,6	1,7	1,2
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	4,3	2,8	2,9

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

laitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä supistuu selvästi. Kuntataloudessa käänne on huomattavasti lievempi, mutta sielläkin yhteenlaskettu alijää ylittää ensi vuonna miljardi euroa. Yhteen lasketun julkisen bruttovelan suhde bruttokansantuotteeseen nousee vuoden 2010 loppuun mennessä noin 13 prosenttiyksikköä 45 prosenttiin.

Hallituksen elvytystoimet tehottomia

Palkansaajien tutkimuslaitoksen tekemät mallilaskelmat viittaavat siihen, että nykyisessä tilanteessa ja ainakin lyhyellä aikavälillä julkisen (kulutus- ja investointi)kysynnän lisäys on verojen alentamista huomattavasti tehokkaampaa elvytystä. Menolisäykset eivät vain lisää tuotantoa ja työllisyyttä verojen alentamista enemmän, vaan ne eivät myöskään heikennä julkisen talouden rahoitusasemaa yhtä paljon. Hallituksen esittämät arviot menolisäystensä työllisyysvaikutuksista ovat vahvasti liioiteltuja, sillä ne voisivat olla korkeintaan 10000–13000 uutta työpaikkaa. PT:ssä tehtyjen laskelmien mukaan koska hallituksen elvytystoimenpiteet painottuvat verojen ja työnantajamaksujen alentamiseen ja niiden mittaluokka on vain noin prosentti BKT:sta, elvytyksen vaikutus tuotantoon ja työllisyyteen jää pieneksi, ja se heikentää tarpeettomasti valtiontalouden ja muun julkisen talouden rahoitusasemaa. Vuoden 2009 ensimmäisessä lisäbudjetissa valtion olisi pitänyt eräiden verojen alennusten ja kelamaksun poiston aienuksen sijaan lisätä menojaan kuluvalle vuodelle yhteensä 2

miljardilla eurolla, jolloin olisi voitu päästä parempaan työllisyyteen.

Arvio rahoitusmarkkinatilanteesta ja hallituksen rahoituspaketista

Taluskriisi alkoi USA:n rahoitusmarkkinoilta, mutta nyt jo voidaan kysyä, onko luottomarkkinoiden kireys yhä pääsyy talouskasvun hidastumiseen ja taantumaa vai onko heikentyvän kysynnän aikaansaamasta kierteestä tullut keskeisin kasvua hidastava tekijä. EKP:n toimenpiteiden ansiosta Euroopassa pankkien väliset lyhyen rahan markkinat ovat alkaneet toimia. Viimeaikainen kehitys kertoo rahoitusmarkkinoiden laajemmastakin normalisoitumisesta. EKP ei kuitenkaan ole ryhtynyt toimiin yritystodistusten markkinoiden kohentamiseksi, vaikka tehtävä kuuluisi sille. Uusia pankkeja sekä USA:ssa että Euroopassa on joutumassa vaikeuksiin. Keskuspankkien ja valtioiden vahva interventio estänee kuitenkin sellaisen kriisin puhkeamisen uudelleen, jossa myös luottokelpoisten hankkeiden rahoituksen saanti estyy. Luoton saannin osalta tilanne onkin normalisoitumassa, joskin valtioiden toimia rahoituksen saannin helpottamiseksi tarvitaan edelleen.

Suomessa toimivat pankit eivät ole joutumassa yhtä suuriin ongelmiin kuin ne amerikkalaiset ja eurooppalaiset rahoituslaitokset, joiden taseessa

on runsaasti huonoja luottoja sisältäviä saatavia. Koska kuitenkin rahoituksen saanti lyhytaikaisen rahoituksen markkinoilta on vaikeutunut, suuretkin yritykset ovat enenevässä määrin turvautuneet pankkiluottoihin lyhytaikaisten rahoitustarpeiden tyydyttämisessä. Suomen hallitus on pyrkinyt edistämään rahoituksen saantia ja vakauttamaan rahoitusmarkkinoita erilaisilla toimenpiteillä. Yhä selvemmin on kuitenkin käynyt ilmi, että taloutta taannuttaa heikentyvä kotimainen ja ulkomainen kysyntä. Näin ollen rahoituksen saantia edistäväillä toimilla ei voi olla suurta välitöntä vaikutusta. Hallituksen pankkitukipaketin ehdot eivät houkuttele pankkeja. Hallituksen esityksistä merkittävin ja kannatettavin on Finnveran valtuuksien laajentaminen, mutta senkin merkitys jäänee vähäiseksi. Esitystä yritystodistusmarkkinoiden elvyttämiseksi Valtion Eläkerahaston avulla ei voida pitää onnistuneena. Valtio voisi pikemminkin perustaa oman liikepankin. Sellaisessa kriisiskenaariossa, jossa pankit joutuvat lähes selvitystilään, yksi vaihtoehto voisi olla yritys tukeutua pohjoismaiseen yhteistyöhön valtion omistuksen lisäämiseksi Nordeassa, jonka luotonantokykyä voidaan siten vahvistaa kriisin torjumiseksi. ■

Lisätietoja

Ennustepäällikkö Eero Lehto, puh. (09) 2535 7350
Tiedottaja Heikki Taimio, puh. (09) 2535 7349
Palkansaajien tutkimuslaitos,
Pitkänsillanranta 3 A, 6. krs, 00530 Helsinki
Ennusteen laajempi versio 3.2.2009 Internetissä
osoitteessa: www.labour.fi